
ה מ ע ל ו ת ל ש ל מ ה

ח ל ק ש נ י

מתולדותיו ועליותיו בקודש ועוז מפעליו הקדושים

של כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש

רבנו שמואל שלמה זצוקללה"ה הי"ד

מראדזין

ודברי תורה לכבוד יומא דהילולא

יוצא לאור בס"ד

על ידי מכון "תפארת ראדזין"

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לרגל יומא דהילולא של

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוק"ל זי"ע

שחל ביום שבת קדש ערב ראש חודש סיון

פה עיר התורה והחסידות בני ברק, תשפ"ו

תוכן הענינים

מדברות קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל
לרגל יומא דהילולא של גיסו כ"ק מרן הגה"ק אדמו"ר זצוקללה"ה - 2

'תולדותיהם של צדיקים'

מתוך הקובץ "שיח חסידים" דחסידי אמשינאו-ניו יורק – 6

צרור סיפורים ועובדות ממרן אדמו"ר הגה"ק בעל ההילולא זי"ע
שנשמעו מפי הרב החסיד רבי אלטר כץ זללה"ה מרודא-ברוקלין נ.י. - 11

"ארז בלבנון" – מתוך דברים שנשא בפני בחורי אני"ש

הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן זללה"ה

בשבת התוועדות בראשות כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל תשל"ב – 17

על חייו ופעולותיו של רבנו ציס"ע מרן רבנו הקדוש זי"ע בעיירה
וולודבה-פולין, בשנות המלחמה עד לימיו האחרונים

כפי שסופרו מפי החסיד רבי מרדכי (מוטל) רייכמן זללה"ה

מעיר וולודבה-חיפה – 23

יוצא לאור על ידי

מכון 'תפארת ראדזין'

להפצת כתבי ותורות רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל הזכויות שמורות

מדברות קדשו של

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

לרגל יומא דהילולא של ג'סו

כ"ק מרן אדמו"ר רבי שמואל שלמה זצוק"ל הי"ד

[נערך מתוך סרט הקלטה]

איתא בירושלמי "אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהן הן זיכרונם".

הרבי האחרון זי"ע, בעל ההילולא, מעולם לא אמר "תורה". למה לא אמר? לי גילה פעם את הטעם, ואין מגלים אלא לצנועים.

אומר לכם דבר אחד, ששמעתי מפי קדשו.

אצלנו התקיימה כידוע ישיבה גדולה, בעיר ראדזין, אצל הרבי זכרונו לברכה. למדו שם כמה מאות בחורים. כל לילה, חצי שעה לפני שהבחורים הלכו לישון, למדו שלחן ערוך. למדו "מחבר" ו"רמ"א". באו ושאלו לרבי זכרונו לברכה: "אם לומדים רק דברי המחבר והרמ"א, מהיכן ידעו פסק הלכה למעשה"? על זה ענה הרבי בדלהלן: "ישיבה נועדה לבחורים, שילמדו גמרא עם תוספות. אלא מה? שצריכים גם לדעת "שולחן ערוך"... לכן רוצה אני בזאת, שאימתי שיגדלו, שהם ידעו אז כי 'מדברים' אודות נושא זה ב"שלחן ערוך"... שהרי קורים אצל כל אחד מיני דברים בחיים, ויכול להיות שיזדמן לידו איזה עניין, שלא יעלה בדעתו כלל שקיים בנידון איזו הלכה, איזה נוסח או איזה מנהג... רוצה אנוכי שידעו שמדובר על הנושא, ואז כשיבוא לכלל מעשה, ייזכר הלכה, ויביט בפנים מה לעשות או מה לא לעשות"... וכעין שאמרו בגמרא: "מעיקרא ליגמר איניש והדר ליסבר, ואף דלא ידע מאי קאמרי רבנן". את זאת, שמעתי מפי קדשו של הרבי זכרונו לברכה.

שמעתי בראדזין, איתא בהקדמה לספר הקדוש "בית יעקב", מה"ארחות חיים" ז"ל, מביא שם כך, מזקנו בעל "מי השלוח", שכל אדם שאומר איזה דבר תורה, ואחר כך מוצא שהדבר כבר כתוב באיזה מקום, יש לו חלישות הדעת מכך. אנוכי לעומת זאת, אמר רבנו ה"מי השלוח", נוהג אני שאינני אומר דברי תורה, עד שלא אמצא המקור לדברים (ע"ש). ובכן כשאומרים כאן איזה דבר, ודומה שאין לזה מקור, אף שכמובן

איננו יכולים להשתוות לראשונים כמלאכים, אכן יש לדעת כי כל אלה הדברים דברי קבלה, וכך מקובל בידינו.

*

יש "שמועס" מבעל ה"תפארת יוסף", במסכת ברכות, מן השיעורים שהיה רבנו לומד ברבים כידוע, ושם מובא כך (ברכות סג.):

"דרש בר קפרא, איזה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה? "בכל דרכיך דעהו, והוא יישר אורחותיך". אמר רבא, ואפילו לדבר עבירה. [רש"י: "בכל דרכיך" אפילו לעבור עבירה "דעהו", תן לב אם צורך מצווה הוא, כגון אליהו בהר הכרמל, עבור עליה].

"העניין בזה, כמו שכתוב "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" (משלי ג), ואמר בזה כבוד אדוני זקני מו"ר זללה"ה (= "מי השלוח" ח"א, פרשת בוא, ד"ה זאת), שהנה באמת צריך האדם להיות תחילה 'סור מרע' ואחר כך 'עשה טוב'. והמאמרות של השם יתברך היה להיפך, מתחילה 'אנוכי' ואחר כך 'לא יהיה לך', ו'אנוכי' מורה על הכלל ממצוות עשה, ו'לא יהיה לך' מורה על הכלל ממצוות לא תעשה??

וביאר, שזה היה מחסדי השי"ת, שאם היה המאמר 'לא יהיה לך' שמורה על 'סור מרע', קודם 'אנוכי' שמורה על 'עשה טוב', אז אם אחד לא היה נקי ב'סור מרע', לא היה לו מקום לעשות שום מצווה, מחמת שעדיין אינו מבורר ב'סור מרע'. וזה מורה [העניין] שהשם יתברך אמר קודם 'אנוכי', שאף על פי שאם אחד נכשל ח"ו מדבר לא טוב, לא יימנע תשובה מיניה, ויכול לעשות מצווה, אף שעדיין אינו נקי מ'סור מרע'.

וכן איתא ב"זוהר הקדוש" (שמיני לה): כשרצה הקב"ה לברוא העולם, אמרה התורה לפניו, זה האדם שעתיד להיברא, הרי מזומן הוא לחטוא לפניך! אמר לה הקב"ה, וכי לחינם נקראתי 'ארך אפיים'?? [היינו שהקב"ה מקבלו בתשובה כשיחזור אליו].

ואיתא במדרש (רבה ואתחנן) "נמשלה תפלה למקווה, ותשובה לים. מה מקווה, פעמים פתוח ופעמים נעול, אף תפלה פעמים פתוח ופעמים נעול. ותשובה לים, מה ים לעולם פתוח, כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים", ע"כ.

וכל זה מורה המאמר "בכל דרכיך דעהו", שכל גופי תורה תלויים בה, וכמו שמסיים רבא "אפילו לדבר עבירה", היינו שלא יתייאש אדם לאחר הכישלון מהחטא, כי תמיד לא יימנע תשובה ממנו. וזה הוא הכלל, מן גופי התורה".

עכ"ל מאמר הקדוש – מרבנו בעל "תפארת יוסף" זללה"ה.

ומזה ייקח כל אדם, שאסור לו לייאש עצמו חלילה, אף אם עבר עליו כל מה שעבר.

*

כפי שהזכרנו מקודם, הרבי זכרונו לברכה, מעולם לא אמר "תורה" לפני החסידים בנהוג, אכן באמת היה הרבי בעצמו בבחינת "גופי תורה", היינו שבעצמו היה ספר תורה. כל עניינו ומבטו ודיבוריו היו תורה, וזה גם מה שפעל ועשה כל ימיו בכלל ובפרט, שעסק בחינוך ובתורה, כמו שהקים והחזיק במסירות נפש הישיבות הקדושות "סוד ישרים" בראדזין ובעוד עיירות כנודע.

ולא רק בימים כתיקונם, אלא אפילו בעידנא דריתחה, בעיצומו של "עת צרה היא ליעקב" בשנות המלחמה, הקים וניהל ישיבה של בחורים בוולודאבה ששם שהה עם משפחתו כנודע, למען ילמדו תורה. כמו כן עמל וטרח בעשר אצבעותיו למען ילדי תשב"ר שיעסקו בתורה, וימשיכו לקיים ה"תלמוד תורה".

מן הזמן ההוא זכורני 'מילתא דבדיחותא' אחת, כיצד אפילו בימים ההם שכבר נראה לכולם שכלו כל הקיצים, אף על פי כן היה הרבי עושה ומעשה אף אז עבור לימוד התורה, שהיה בעיניו מקודש למעלה מן הכול. פעם אחת התקיימה אסיפה בנוכחות הרבי, של כמה מן החסידים ואנשי העיר, בכדי לתמוך בתלמוד תורה, וכל אחד התחייב על סך מסוים. והיה שם אחד שידעתיו בשמו, הוא היה לו עדיין ממון בכיסו אולם סירב להתחייב על כל סכום שהוא. אזי קם רבנו וציווה לעשות "מי שבירך" לאותו האיש, אלא שבמקום לומר "בעבור שייתן צדקה" אמר "בעבור שלא ייתן צדקה"... הרמז הובן תיכף, ואותו פלוני פתח את ארנקו לפני הרבי ואמר לפניו "רבי, טלו אפוא כמה שתרצו"... וכך ננעלה האספה.

ובכן כמו שהזכרנו בראשית הדברים, שיש לכל אחד ואחד לקחת לעצמו לימוד, לדעת את המעשה אשר יעשון, ולקיים הלכה למעשה. ואף אנו בזמננו, יש לכל אחד ואחד מאתנו ללמוד וללמד, בכדי לשמור ולעשות ולקיים. וכן יש לכל אחד לעזור איש את רעהו ולאחיו יאמר חזק, שלא יאמר כל אחד אנוכי לעצמי ומי יעמוד עמי, אלא לראות במה יוכל לעזור כלפי השני ובעבורו.

*

ובזאת ראיתי להזכיר מאמר קודש אחד מאת מרן הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע, שזהו לדעתי דבר נחוץ לדעת ואין הכול שמים לב על כך.

בפסוק בפרשת קדושים (יט, יג) כתוב: "לא תעשוק את רעך".

אומר על כך רבנו בעל "מי השלוח" – וזה לשונו:

היינו כל דבר טוב שיוכל אדם להמציא לחברו, ולא ימציא לו, נקרא עושק אותו. ואף תפלה, שיוכל אדם להתפלל אל ה' בעד חברו ולא יתפלל בעדו, נקרא עושק אותו. כמו שמצינו בשמואל שאמר (שמואל א, יב-כג) "חלילה לי מחטוא לה", מחדול להתפלל בעדכם", ודרש הגמרא (ברכות יב:) "כל מי שיכול להתפלל בעד חברו ואינו מתפלל, נקרא חוטא", עכ"ל הגמרא. [=ע"כ]

רואים מן הדברים הללו, שאף מי שיכול לעשות איזה טובה לחברו, והוא נמנע מכך, שעל דברים כאלה אפשר שחברו אינו מבקשו על כך, מכיוון שאפילו אינו יודע שיכול להיות לו טובה כזו מחברו. מכל מקום, אם אינו עושה בשבילו ונמנע מבלי טעם נכון, הריהו נקרא בגדר עושק את חברו. ובוזה לימוד מוסר השכל, כמה מן הטובה שצריך אדם לחשוב בעצמו, איך ובמה יוכל להיות לעזר ולהועיל לאחרים, ואינו צריך להמתין עד שפלוני יבקשנו לעשות לו טובה כזו או אחרת, אם יודע בעצמו שיכול הוא לעשות עבורו טובה כזו.

יעזור השי"ת שנזכה ללמוד וללמד ולשמור ולעשות, וללכת בדרכי טובים, זכותו של הרבי יגן עלינו ועל כל ישראל ונזכה להתברך בכל טוב סלה – אמן כן יהי רצון:

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל בעת "הבדלה" במוצאי שב"ק, עם תום "שבת התוועדות" שנערכה לרגל יארצייט דכ"ק מרן אדמו"ר רבנו שמואל שלמה זצק"ל ערב ראש חודש סיוון תשנ"ז

תולדותיהם של צדיקים

הילולא דצדיקיא

מתוך קובץ "שיח חסידים" שיוצא לאור
על ידי חסידי אמשינאוו-ברוקלין ניו יורק

{כ"ט אייר תש"ב}

הרה"ק רבי **שמואל שלמה מראדזין** זי"ע הי"ד

חתן מרן הרה"ק רבי **יוסף מאמשינאוו** זי"ע

הרה"ק רבי **שמואל שלמה ליינער מראדזין** זי"ע הי"ד, נולד לאביו הגדול הרה"ק רבי **מרדכי יוסף אלעזר מראדזין** זי"ע בעל "**תפארת יוסף**", ביום ח"י טבת שנת תרס"ט.

בבית אביו הגדול הרבי, הלך וגדל הנער. כישרונותיו הברוכים ניכרו כבר מאז, כשהוא עולה ונספג מתורתו ועבודתו של אביו הגאון הקדוש, ומשלים את עצמו בכל חלקי התורה.

שמחת בית אמשינאוו – ראדזין

בהגיעו לפרקו, דיברו בו נכבדות, והרבה שידוכים נפלאים הציעו לפני אביו הגדול עבור בנו יחידו המופלא. אך אביו הגדול חפץ דווקא להשתדך עם בית **מרן האדמו"ר רבי יוסף מאמשינאוו**, לזיווג עבור בנו.

וגופא דעובדה – כך היה:

כאשר השיא מרן **מוהר"י מאמשינאוו** את אחת מבנותיו, כיבד הרה"ק **מראדזין** את **מרן מוהר"י זי"ע** בהופעתו להשתתף בסעודת "שבע ברכות". באמצע הסעודה, פנה הרה"ק **מראדזין**, שהיה כידוע תקיף וחרוף דעת, אל **מרן מוהר"י**, ואמר לו: "היות ויש לי בן, ולכם יש בת, אם כן הבה ונשתדך יחדיו!" השיבו **מרן מוהר"י** "געלאסען, געלאסען!" [=לאט, במתינות!], הרי

אני עתה עסוק בשמחה אחרת! פנה שוב הרה"ק מראדזין ואמר לרבי, "וואָס, דער שידוך געפעלט אַיך נישט?!" [=מה, וכי השידוך אינו מוצא חן בעיניכם?!]...

לימים, כעבור "שבעת ימי המשתה", בא אכן השידוך לידי גמר...

בהזדמנות אחת שח מרן מהר"י מאמשינאוו באזוני תלמידו הנאמן הגאון רבי ישראל יצחק פיעקארסקי זצ"ל (כיהן אחר כך כרב וראש ישיבה באמריקה) ואמר לו, שבין חותנו הגאון מקאליש בעל "נפש חיה" זי"ע ובין הגה"ק רבי גרשון העניך זצ"ל מראדזין "בעל התכלת", היו בשעתו דין ודברים קשים בנושא "התכלת" ובייחוד בעניין "אתרוגי ארץ ישראל", שבעל "נפש חיה" פעל אז גדולות ונצורות שהמוני בית ישראל יקנו אותם לברכה [ואילו הגה"ק מראדזין אחז מ"אתרוגי קורפו" והתנגד לאתרוגים שבאו אז מארץ ישראל מחמת חשש "מורכב" לפי דעתו], וכמעט "גבה טורא בינייהו" [=גבה הר של חילוקי דעות ביניהם].

אך הרי כתוב "עושה שלום במרומיו", ומנין אנו יודעים זאת? השיב ואמר: כאשר כאן בעולם הזה נעשה "שלום", בידוע אפוא כי גם למעלה נעשה שלום!.. וסיים מרן מהר"י: נראה לי כי על ידי שהציעו שידוך בזרעם אחריהם, סימן הוא שכבר "עבדו רבנן שלמא בהדייהו" (=שכבר השלימו ביניהם הצדיקים בגנוי מרומים...).

שמחת החתונה התקיימה באמשינאוו, בחודש מרחשוון שנת תרפ"ח, כשהשתתפו בה מסולתה ומשמנה של יהדות פולין, על אדמו"ריה ורבניה וגאוניה, חסידים ומעריצים, ועם רב.

סיפר רבנו זי"ע (הוא האדמו"ר רבי יצחק'ל קאליש מאמשינאוו-ארצות הברית, שהיה גיסו של הרה"ק מראדזין), שהרה"ק הרבי מראדזין סבל ממחלת הסוכר, ולכן היה נזהר ונשמר מלאכול כל מאכל, שמא ח"ו לא יזיק לו. אולם לכבוד החתונה החליט שאינו שומר על עצמו כמו תמיד, והיה אוכל מן המאכלים שהוגשו לפניו. והנה כעבור ימי השמחה, עשה בדיקות, ונתברר שה"סוכר" נעלם אז כליל...

למעלה משנה נשאר רבי שמואל שלמה לשבת באמשינאוו ועסק כולו בתורה בקדושה ובטהרה. בעת ההיא נראה היה גודל הכנעתו לחותנו הרבי, באופן בל יתואר. וכעדות גיסו רבנו זי"ע עליו: "די הכנעה וואָס ער האָט געהאט פאַרן טאטן, האט קיינער נישט געהאט" (=מידת ההכנעה שהייתה לו בפני

האבא זצ"ל, לא היה כזה אצל אף אחד!). ועד כדי כך הגיעו הדברים, שבשעת עריכת השולחן ("פירן טיש") של **מרן מהר"י**, לא הניח **רבי שלמה** ידיו על השולחן, מפאת יראת הכבוד שרחש כלפי חותנו הרבי.

ממלא מקום אבותיו הקדושים זי"ע

שלוותו לא ארכה ימים, כי **בשנת תרפ"ט, ביום כ"ו שבט**, נפטר עליו אביו הגדול בעל "**תפארת יוסף**", וחסידי ראדזין הטילו את כתר האדמו"רות על שכמו. בתחילה לא רצה להתעטף באצטלא דרבנן ולא חפץ להתנהג באדמו"רות, עד שפעם אחת, בעת עריכת השולחן של חותנו **מרן מהר"י**, הגביה **מרן מהר"י** את הכוס לחתנו, ואז נהיה לרבי.

הוא עזב את אמשינאוו, ועבר להתגורר בווארשה, מקום כהונת אביו הגדול מאז לאחר מלחמת העולם הראשונה. אלפי חסידי אביו הגדול דבקו בו ונהג את נשיאותו ברמה. בהיותו חריף ומעמיק, מסר את נפשו על קוצו של יו"ד, ובדברים הנוגעים אפילו למנהגי ישראל, לא וויתר כמלוא הנימה. מימיו לא נשא פנים לאיש, ולא סבל את החנפים ורודפי הכבוד.

יחד עם זאת היה לו לב זהב (= "א גאלדענע הארץ"), מלא חסד ורחמים, ועמד הכן לעזור לכל דורש ומבקש. מסירותו ודאגתו לפרנסת עמו לא ידעה גבולות, עד כדי כך שלאחר שהוא כידוע דרש בתוקף מבני קהילתו ואנשי שלומו לבל ייקחו בשום אופן משרתות נכריות לביתם רק בנות ישראל כשרות, אמר אז, שאף שמשרתת יהודיה עולה יותר כסף, מכל מקום עדיף שישלמו להם כמו שצריך ולא ייקחו נכרייה בשום פנים ואופן. והוסיף, שמי שאינו מוכן לשמוע בקולו, שיחפש לו רבי אחר!

בשנת תרצ"ה עבר מווארשה לראדזין, בהותירו את כל הטוב והמעמד שהיה לו בעיר בעלת האוכלוסייה היהודית הגדולה שבמדינה, ועקר לראדזין שהייתה עיירה בינונית עד קטנה. בראדזין ייסד ישיבה גדולה בשם "**סוד ישרים**", כשהוא עומד בראשה ודואג לכל צורכיהם של בני הישיבה. כמו כן הקים לישיבה חמישה סניפים נוספים במחוז לובלין.

על קידוש השם

בחזותו מראש מה צפוי ליהדות פולין, עמד ופיזר את בני הישיבה כשבועיים קודם פרוץ המלחמה, ושלחם לביתם. ביתו שבראדזין הפך למקום מחסה לפליטי חרב מכל עיירות הסביבה, וכעדות הרה"ק **רבי ירחמיאל יהודה מאיר**

מאמשינאו זי"ע, שאף הוא שהה תקופת מה אצלו כפליט – העיד על כך, שבכל שעות היום והלילה אפו לחמים להחיות את נפש הפליטים, והרבי בכבודו ובעצמו טיפל בהם ומסר נפשו למענם.

ברבות הימים, עם אימי הכיבוש וההתנכלויות התכופות לרבי, ברח לוולודאבה שבקרבת לובלין. בשעת היותו בגיטו בוולודאבה, לא נמצא שם מוהל בעיר, עמד הרבי ואמר שהוא מוכן להיות מוהל. אולם היות שמימיו לא מל, לא אבו האנשים הנמצאים שם שימול את בניהם. הייתה שם אשת אחד מחסידיו, שנולד אצלם בן זכר, ואמרה שבאם הרבי אומר שהוא יודע למול, אזי ימול את בני! ובאותו היום, מל הרבי למעלה משלושים ילדים.

*

הרבי ציווה לחסידים לברוח ליערות, ולבל ייכנעו לרוצחים, ועודדם להתנגד לרשעים ולא לקבל שום הוראות ותכתיבים מהם. באותם ימים טרופים נהג לצאת לדרך לתחנת מסילת הברזל (רכבת) שעברה שם דרך העיר, ובעת שעצרו שם רכבות שהובילו יהודים להריגה רח"ל והיו ביניהם כאלה שכבר מתו וגוועו בדרך, הוציא בכל מיני תחבולות ובהסתר את גוויות המתים והביאם לקבורה במסירות נפש גדולה. גם זכה להציל על ידי כך כמה נפשות מישראל חרף הסכנה הגדולה שבדבר, עד שביום אחד באמצע עבודה זו הבחינו הרשעים במעשהו, ועצרוהו.

ביום **כ"ד אייר תש"ב** גזר הרבי תענית ציבור שיצומו שלושה ימים רצופים לילה ויום, ביום הראשון לתענית השכם הרבי והתפלל במניין. באותו רגע פרצו הרשעים ימ"ש למקום התפלה, ומאחר שנאסר על היהודים להתקבץ ולהתאסף, תפסו את הרבי והובילוהו לשטיבל של ראדזין שהפכוהו למקום מאסר.

וביום השבת ערב ראש חודש סיוון תש"ב, הוציאו את הרבי להריגה, ובקראו **"שמע ישראל" ירו בו הרשעים ימ"ש, ויצאה נשמתו בטהרה על קידוש השם.**

השם יקום דמו ! זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

(=נעתק מתוך גיליון "שיח חסידים" – אמשינאו, גיליון יט, תשע"ד)

"זהיו עיניך ראות את מוריך"...

תמונת דיוקנו של

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבנו שמואל שלמה זצוק"ל

מראדזין

נהרג על קדוש ה' ביום שבת קדש ער"ח סיוון תש"ב הי"ד [זי"ע]

צור סיפורים ועובדות

מכ"ק מרן אדמו"ר רבי שמואל שלמה זצוק"ל

כפי שסיפר הרב החסיד מאנשי שלומנו הנאמנים

רבי אלטער גרשון חנוך העניך כץ זיכרונו לברכה

מרודא- פולין, ברוקלין - ניו יורק

הרה"ח ר' אלטער כץ ז"ל נולד בשנת תרע"ז ברודא שבפולין, לאביו הרה"ח ר' שלמה זלמן הכהן כץ, ממשפחת חסידי ראדזין מושרשת ומובהקת. אביו רבי זלמן, יהודי חסיד וירא שמים בתכלית, ומתמיד גדול. שימש כשו"ב בעיירת מגוריו רודא, ונודע כר' זלמן שוחט.

בבחרותו למד רבי אלטער שנים מספר בישיבת ברנוביץ' בראשות הגאון הנודע רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל. תקופה מסוימת למד גם בישיבת "סוד ישרים" דראדזין, בסניף שבעיר חעלם הסמוכה לעיר מגוריו.

בימי מלחמת העולם, ברחו הוריו ומשפחתו למעמקי רוסיה ומשם נשלחו לסיביר. לאחר המלחמה, היגרו הוריו לארץ הקודש, ונתיישבו ברמת עמידר. ר' זלמן המשיך במלאכת הקודש עד לאחרית ימיו. נפטר בג' טבת תשכ"ח.

בהמשך היגר ר' אלטער לארצות הברית, שם פתח מכולת למחייתו, אולם עיניו ולבו היו נתונות תדיר להתמדת התורה ולחיי תורה, כשבין לקוח ללקוח היה הוגה בגמרא ובמשניות תדיר. קשור היה בלב ונפש לחסידות ראדזין, כאשר לאורך כל ימי חייו היה סח בשקיקה ובחרדת קודש אודות "הרבי זיכרונו לברכה", אשר דמותו הרוחנית הגדולה עמדה לנגד עיניו תדיר, ועל פיו כיוון הליכות חייו. כל כך היה אדוק ברבי הקדוש, עד שבלידת אחד מבניו (ר' שמואל כץ ז"ל), העניק לו את שמו על שם רבו הגדול "שמואל שלמה", תוך כדי שהוא שוכח כי אביו, שאז עוד היה בחיים והתגורר בארץ הקודש, נקרא שמו בישראל "שלמה זלמן", כאחד משמותיו של הרבי זצ"ל...

רבי אלטער כץ היה כל ימיו חסיד אדוק ודבוק בכ"ק מרן מוהרא"י זצ"ל, אשר במשך עשרים השנים הראשונות התגורר בברוקלין נ.י. מסור היה בלב ונפש למרן זצוק"ל באהבה רבה ובקשר אמיץ, ואף מרן זצ"ל החזיק לו טובה רבה והגה כלפיו חיבה יתירה. ברבות השנים היה הרוח החיה שבין אנשי שלומנו בניו יורק, כשהוא מארגן ומשתתף בכל היארצייטן של כ"ק רבותינו הקדושים זי"ע, ובהיעדרו של כ"ק מרן זצוק"ל, היה אף נושא דברים לזיכרון בעל ההילולא זי"ע, בבית מדרשו של כ"ק מרן זצוק"ל בקראון הייטס שבברוקלין. כל מהותו נילושה בדם ואש של "ראדזין", שהייתה חיות נפשו.

רבי אלטער כץ ז"ל נפטר בזיקנה ושיבה טובה בכ"ט שבט תש"ס, ומשנודע לכ"ק מרן זצוק"ל אודות פטירתו, התבטא באופן נדיר ואמר "דער וואנט פון ראדזין אין אמעריקע איז איינגעפאלען!" (הכותל של ראדזין באמריקה, התמוטט). השאיר

אחריו דורות ישרים מבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה וביראת שמים, משפחה ענפה של בני תורה החיים לאור מורשת אבותיהם. (חתנו הוא הגאון הנודע רבי יצחק רייטפארט שליט"א, מחבר ספרים חשובים). תנצב"ה.

א. היינו נוסעים לרבי זצ"ל "נסיעה", וזכורני כי פעם נסענו בעגלה וסוס לרבי, כשהנסיעה ארכה כשבוע תמים!

ב. הרבי זצ"ל ידע שחלק גדול מן החסידים הם אביונים (במחוז לובלין ששם היו מרוכזים חלק גדול מחסידי ראדזין, שררה עניות רבה), ועל כן היה לעיתים מזמנות עורך נסיעות על פני הערים והעיירות בכדי לבקר במקומם, על מנת שלא יצטרכו לנדוד ולנסוע בעצמם לראדזין.

פעם אחת, הצטרף אבא ז"ל (ר' זלמן שוחט) בנסיעה כזו עם הרבי, כאשר הם עברו והגיעו למקום מסוים שאיש לא הכיר את הרבי. (היה זה בתקופה ההיא בטרם נפוצו התמונות של הגדולים). הרבי זצ"ל קבע את מושבו בחלק האחורי של בית הכנסת, תוך שהוא מצווה על אבא ז"ל לבל יגלה לאיש את זהותו.

ג. זכורני שבאחת הפעמים כאשר נכנס אבא ז"ל אל הרבי זצ"ל ליחידות, הושיט לרבי שטר של 'עשר זלוטי' (שהיה סכום לא גדול) בתור 'פדיון נפש'. אולם הרבי זצ"ל שאלו בתקיפות "זלמן, ביזט געווארן א גביר"?! (וכי נעשית לפתע 'גביר'?), והחזיר את השטר, תוך שהוא מסרב ליטלו הימנו...

אירע פעם שהרבי זצ"ל שבת שבתו בעיר חעלם הסמוכה לעיירתנו. במוצאי שבת, נעמדו בתור חסידים רבים ליד מפתן דלת חדר הרבי, בכדי להיכנס אל הרבי. כמובן אף אבי ז"ל ואנוכי היינו שם וחיכינו בסבלנות רבה במשך זמן רב שיגיע תורנו להיכנס לרבי.

לאחר המתנה של שעות מספר, באישון לילה, נכנס אבי ז"ל יחד עמי לרבי. על השולחן מונחת הייתה ערימה גדולה של כסף, שניתן לידי הרבי בתור 'פדיון נפש' (קוויטל געלט).

תוך כדי שיחה של הרבי זצ"ל עם אבא, נכנס יהודי אביון אל חדר הרבי, וביקש "נדבה". לפתע נדהמתי לראות, כי הרבי מבקש מן האביון שיושיט לו את תרמילו. ואז, בתנועת יד אחת, דחה הרבי את ידו מעל פני השולחן שלפניו, תוך שהוא דוחף את כל ערימת הכסף שעליו, לתוך תרמילו של העני!

למחרת היום, כשהרבי אמור היה לנסוע בחזרה לביתו, לא היה ברשותו אפילו מעות לתשלום עבור "בעל עגלה" בשביל דמי הנסיעה...

ד. זכיתי להיות עד נוכח במו עיניי, לחביבות התורה העצומה, שפיעמה בלבו הטהור של הרבי זצ"ל.

כשהייתי בסך הכול נער כבן שתיים עשרה שנה, הביאני אבי ז"ל "נסיעה" אל הרבי זצ"ל. כשנכנסנו לרבי, החל הרבי, כדרכו בקודש, לבחון אותי על משנת תלמודי. וכך היה חורז ומשוחח בדברי תורה עמי, עם נער צעיר בן שתיים עשרה..

תוך שהרבי משוחח עמי בלימוד, הגיע אל בית הרבי אחד מן החסידים העשירים, בכדי לקבל "ברכה" מאת הרבי. היה זה לצורך עסקה מסחרית גדולה שהחסיד עמד בפני השלמתה, והוא לא רצה "לסגור" את העסקה בטרם הוא מקבל "ברכה" מאת הרבי. נכנס אפוא הגבאי אל חדר הרבי, והודיע לרבי שחסיד פלוני מבקש להיכנס לרבי, כי הוא זקוק לחזור לעירו, והוא מחכה בחוץ בשביל להתקבל אצל הרבי.

"אמור לו, שימתין" – פקד הרבי זצ"ל – הנני כעת באמצע שיחה עם מישהו!... (בכדי להבין את המדובר, יש להביא בחשבון כי בימים ההם, כאשר אדם היה מאחר את הרכבת שלו, הוא היה צריך לחכות זמן משמעותי עד לרכבת הבאה).

הזמן עובר בינתיים, והרבי ממשיך "לשוחח" עמי.. הגבאי חוזר, ואומר לרבי שהחסיד שממתין בתור צריך להספיק את הרכבת, ובוא זקוק ליכנס אל הרבי בדחיפות. שוב השיב הרבי "אמור לו, שיחכה"!

לבסוף, לאחר שכבר היה לחוץ ביותר, נכנס החסיד העשיר בעצמו אל החדר, אלא שבטרם פצה את פיו, גער בו הרבי תוך שאמר לו: "והלוא כבר אמרתי לך, שתמתין"!!

החסיד אמנם "איחר את הרכבת" שלו, מפני שהרבי זצ"ל לא מוכן היה בשום אופן להפסיק ולקטוע באמצע שיחה בדברי תורה, עם נער צעיר כבן שתיים עשרה, הנושא את השם "אלטער כץ"...

(סיפור מעשה זה, השאיר על ר' אלטער ז"ל רושם בל יימחה למשך כל ימי חייו, משום הלקח המפעים אודות חשיבות לימוד התורה במבט עיני הרבי זצ"ל, והיה מספר על זאת לבניו ונכדיו בכל מיני הזדמנויות. וברבות הימים היה ר' אלטער ז"ל, בעל המעשה, מפליא ביותר סיפור זה, בהתבטאו: "והלוא הרבי זצ"ל, בנקל היה יכול להורות לי, נער צעיר, לצאת רגע מהחדר - תוך שהוא מקבל למשך דקות ספורות את החסיד, איש העסקים האמיד, הממהר לדרכו??... אלא שהרבי זצ"ל, לבטח רצה להורות לי דרך ולקח טוב לכל החיים, כי לימוד התורה הוא מעל הכול, וכי אל לו ליהודי להפסיק ממשנתו לשום נושא ועניין, "בוער" וחשוב ככל שיהיה...!!).

ה. הרבי, ר' שמואל שלמה זצ"ל, היה ידוע כקנאי גדול, וכחרד על מנהגי ישראל במלוא הדקדקנות וההקפדה. הרבי מאמשינוב זצ"ל (האדמו"ר רבי איציקל מאמשינוב זצ"ל מברוקלין נ.י.), שהרבי זצ"ל היה גיסו (כי היה נשוי לאחותו, הרבנית הצדקנית מרת שפרה מירל ע"ה הי"ד), ציין פעם - שהרבי ר' שמואל שלמה זצ"ל מראדזין היה "קנאי" גדול כל כך, עד כי הרבי הגדול והמפורסם מסאטמאר בעל "ויאל משה" זצ"ל, שהיה מפורסם ונדע בקנאותו הרבה, היה "מחוויר" (= "וואלט געווען בלאס") בקנאותו לעומת הקנאות הגדולה של הרבי ר' שמואל שלמה זצ"ל!..

(באחת מסעודות "יומא דהילולא" (יארצייט) לכבוד הרבי, זי"ע, הזכיר רבי אלטער ז"ל את הסיפור אודות הרבי, שפעם אחת הגיע לעיירה מסוימת ונכנס שם לבית החסידים דראדזין ("ראדזינער שטיבל"), וגילה לחרדתו שהגבאי המקומי בשטיבל, שלח אחת מבנותיו לבית ספר תיכון ("גימנזיה"), דבר שהיה בעיניו חמור עד למאד. תיכף ומיד ביקש מפתח, ונעל את בית החסידים על מנעול וברוח, בהכריזו: "שטיבל" חסידי, שמרשה לעצמו גבאי שכזה השולח את בתו ל"גימנזיה", אינו עוד "ראדזינער שטיבל"!!..

ו. פעם אחת הבחין הרבי באדם אחד הנוגע ב"ספר תורה" באצבעות של ידו, ואחר נושק הוא את ידו. העיר הרבי זצ"ל מיד על אתר: "אדם מחויב לתת "צדקה" בידו, ואלו את "ספר התורה" - לנשק במו פיו; ואלו כיום, "נתחלפו להם היוצרות": את ספר התורה מנשקים "עם היד", ואלו "צדקה" - מעניקים "בעקימת שפתיים!" (=כלומר "מבטיחים" בפה לתת, אך לבסוף לא מקיימים)....!

ז. לא נהוג היה "בראדזין" ללכת לטבול ב"מקווה" באופן יום יומי. לאחר שהרבי זצ"ל נשא את זוגתו הצ' הרבנית הצדקנית ע"ה, בת הרבי מאמשינוב הרה"ק רבי יוסף זצ"ל - היו בין חסידי "אמשינוב" כאלה, אשר היו הבחינו כי הרבי אינו פוקד את המקווה, והם היו מוטרדים מן העובדה כי החתן הצעיר מראדזין איננו הולך למקווה דבר יום ביומו. הם ביקשו מאת הרבי מאמשינוב "רשות" להעיר על כך באוזני החתן הצעיר, אולם הרבי מאמשינוב הציע להם להימנע מכל סוג של הערה.

אולם לבסוף, היו כאלה "שלא יכלו להתאפק", והם פנו באופן ישיר אל החתן, רבי שמואל שלמה הצעיר, ושאלוהו - מדוע באמת אין הוא "הולך למקווה" בתדירות ?? הגיב רבי שמואל שלמה על אתר בחריפות: "מי שמוציא ומנצל כראוי את לילותיו על לימוד התורה - אינו זקוק כלל לטבול את עצמו כל יום ויום בבוקר במקווה!.."

ח. בזמן שסיימתי את תקופת לימודי ב"ישיבת ברנוביץ" אצל הגאון רבי אלחנן ווסרמן, אזי פניתי ללכת ללמוד ל"ישיבת קאמיניץ" בראשות הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל. טרם עזיבתי לקאמיניץ, נסעתי לרבי בשביל לבקש "ברכה".

הרבי היה נסער בשל העובדה, שבעת שהותי בישיבת ברנוביץ, גילחתי את שערות זקני, כמנהג הבחורים שלמדו בישיבות ליטא דאז, והוא אמר לי, כי כבר הגיע הזמן שאחדל עוד ללמוד ב"ליטווישע ישיבות"!! (=בישיבות ליטאיות)...

"עד עתה, אכן למדת "תורה" מפי רבי אלחנן, אולם כעת הגיע הזמן שתלמד "יראת שמים"...! פסק הרבי, והוסיף הרבי: "חסיד" ללא זקן, הינו כמו.. - (כאן התבטא הרבי בביטוי חריף ביותר)..".

(וסיפר עוד רבי אלטער ז"ל, כי הרבי היה אז כה נסער מן העובדה שהוא חזר מישיבת ליטא ללא זקנו, עד כי לא הרשהו באותו זמן להתפלל עמו יחד ב'מניין' שבבית מדרשו.. אך היות שהיה ביחסים קרובים עם הרבי, נעתר לבקשתו והרשהו להתפלל עמו בחדרו הפרטי, הצמוד לבית המדרש)...

במקרה, זמן קצר לאחר מכן, פגש הרבי זצ"ל את רבי אלחנן ווסרמן, והתלונן באוזני הגאון על כך שהוא שלח אליו את אחד מבחירי חסידיו, והנה הוא שב ללא זקן, ומדוע לא עמד רבי אלחנן על כך, כי בחור בישיבתו לא ישנה דבר ממנהג אבותיו?? רבי אלחנן קיבל את ה"טענה", והבטיח לרבי כי מעתה ואילך, הוא יקפיד ויעמוד על כך, כי מקרה כזה לא יישנה עוד בין כותלי הישיבה.

ואכן, לאחר שעזבתי את ברנוביץ, הייתה נהירה של בחורים חסידיים שביקשו להתקבל וללמוד בישיבה, ואלו רבי אלחנן עמד על כך בתוקף, שבחור חסידי בישיבתו לא יגלח את שערות זקנו בשום אופן. עד כדי כך, שהרב רבי "נחום זעלדעס" מהעיירה "לייקוואוד" נדדז', שלמד אף הוא תקופה בברנוביץ אצל רבי אלחנן, כאשר סיפרתי לו את הסיפור שלי ועל תגובתו של הרבי על כך, התבטא באוזניי ואמר: "הסיפור שלך לא יתכן (שגילחתי זקני בישיבה), היות וידוע לי בבירור כי רבי אלחנן הקפיד מאד אודות הבחורים החסידיים שבישיבה, לבל יגלחו את הזקן! ואז סופר לו, כי התנגדותו זו של רבי אלחנן, נבעה והתחילה אצלו, לאחר ה"גערה" מצד הרבי הצעיר מראדזין, בנוגע לבחור "אלטער כץ"...!

לאחר מעשה זה, לא הלכתי עוד ללמוד בישיבת קאמיניץ, כמובן, אלא חזרתי לעירתי, ושם למדתי ב"שטיבל" המקומי, עד לפרוץ המלחמה.

(לימים נשאל רבי אלטער כץ ז"ל בידי בנו, ר' יעקב [יענקל] כץ שיבלחט"א, האם אין הוא מתחרט על כך, שלבסוף לא למד אצל הגאון רבי ברוך בר זצ"ל, בישיבת קאמיניץ?? השיב לו ר' אלטער באופייניות: "היות שהרבי זצ"ל הורה שלא ללכת, מה שייך להתחרט על כך"?!...)

ט. זכורני, פעם אחת הגיע הרבי זצ"ל לעיר חעלם. מנהג מקובל היה אז בקרב קהילות ישראל, כי כאשר היה מגיע "רבי" להתארח בעיר, היו השוחטים המקומיים מביאים עימם את סכיני השחיטה שלהם ("חלפים"), ומושיטים אותה לעבר הרבי האורח, על מנת שיבדקם, אם הם כשרים וחלקים כהלכה.

הגיע אז אחד השוחטים לרבי והושיט לו את ה"חלף" שלו. הרבי השיב את הסכין לשוחט, וביקש ממנו שיבדוק בעצמו בנוכחותו, האם הסכין נקי מכל "פגימה". השוחט בדק את הסכין, והודיע לרבי כי הסכין נקי מכל פגימה. הרבי לא הסתפק בכך, וביקש שנית מן השוחט כי ישוב ויבדוק את הסכין. אולם השוחט היה סמוך ובטוח בעצמו, כי הסכין חלקה, וכי אין צורך לבדוק שנית. ואז ביקש הימנו הרבי, כי רק עוד פעם אחת יבדוק את הסכין למענו. ואכן כך עשה השוחט, בהעבירו את אצבעו על להב הסכין כדין, אך גם אז עמד השוחט על דעתו והודיע באוזני הרבי, כי הסכין בעיניו היא חלקה וכשרה למהדרין!..

אז קרא הרבי לאבי ז"ל ("ר' זלמן שוחט"), ששימש כשוחט מומחה ונודע כירא שמים גדול, וזימנו שיבוא תיכף לפניו. כשהגיע אבי ז"ל לפני הרבי, הורה לו הרבי לבדוק את ה"חלף" של השוחט ההוא. כשרק הניח אבי ז"ל את קצה בהונו וצפרונו על חוד הסכין, ובקושי העבירו, הוא עצר מיד, והודיע כי מצא פגימה בסכין.. אולם הרבי הורה לאבי ז"ל להמשיך במלאכת בדיקת הסכין. והנה, איך שאבי רק ממשיך בהעברת הבהון על הסכין, והנה שוב ישנה "פגימה" נוספת... היה זה באמצעות כוח ההרגשה ויראת שמים של אבי ז"ל, וכמובן מכוח ההרגשה השמימית של הרבי זצ"ל, שהרבי ידע לקבוע באופן ברור, שאותו "שוחט" אינו כשיר ב"העמדת סכין" ולעיסוק במלאכת השחיטה, ואכן השוחט הועבר ממשרתו כשוחט.

(כאמור, כל ימיו עלי אדמות לא חדל רבי אלטער כץ ז"ל מדבקותו ברבי זצ"ל ובחסידות "ראדזין", כשלאחר מכן הסתופף כל ימיו וחסה בצל קדשו של כ"ק אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, עד לסוף ימיו. **תנצב"ה**).

(חלק מן הסיפורים והעובדות, הופיעו בתוך ספר שהוציאה המשפחה לזכרו של הרה"ח רבי אלטער כץ ז"ל במהדורה פרטית. יהי זכרו ברוך)

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

ארז בלבנון

מתוך דברים שנשא הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל, בפני בחורי
אנשי שלומנו באי הכנס לבני הישיבות שנערך בשבת בראשית תשל"ב,
בבית מדרשנו בבני ברק, במחיצת כ"ק אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

לרגל שבת התוועדות לרגל התיישבות כ"ק מרן זצ"ל בארץ הקודש

במסגרת הפעולה הברוכה להחיות את חסידות ראדזין, אחרי ששבת מפואר זה
ביהדות החסידית ושבטים חשובים אחרים שפיארו את שמי פולין וארצות
אירופה, הקיזו כה הרבה דם, ורבנו הקדוש והטהור, צדיק יסוד עולם, מרן הרבי
ר' שמואל שלמה זצוק"ל, ואלפי חסידי ראדזין גדולי תורה וקדושי עליון
וצדיקים הובלו לטבח השם ייקום דמם, התכנסנו הנה, בראשות כ"ק מרן
אדמו"ר שליט"א, ממשיך שלשלת הקודש, בכדי לשאת בשנית את אבוקת האור
הגדולה ששמה "ראדזין".

מרן אדמו"ר [מוהר"ר אברהם ישכר] שליט"א [זצוק"ל], היה גיסו של רבנו
הגאון הקדוש הרבי ר' שמואל שלמה הי"ד, בהיותו חתנא דבי נשיאה של אביו
כ"ק מרן אדמו"ר בעל "תפארת יוסף" זי"ע ונשוי לאחות הרבי, וזכה להיות עמו
במחיצתו ביחד, להסתכל במעשיו הכבירים בשנות החושך והאפילה, עד היום
המר ונמהר, יום שבת קודש ערב ר"ח סיון תש"ב, שבו נורה ונהרג על קידוש
השם על ידי הצוררים הארורים, יימח שמם וזכרם. וכ"ק רבנו שליט"א חדור
רצון עז וכביר להציב מצבת זיכרון, מצבת עד לזכר רבנו הקדוש ואלפי חסידיו
הי"ד. לא מצבת אבן, אלא מצבה חיה, כשמאות וב"ה אלפים בנים-בונים
ממשיכים בדרך התורה והחסידות כפי שהורו לנו גדולי ומאורי עינינו אדמו"רי
איזביצא ראדזין הקדושים זי"ע.

בשנת תרפ"ג, הביא אותי אבי הקדוש רבי נחום יהודה לייב הכהן הי"ד לוורשה,
בכדי ללמוד באחת מישיבותיה הקדושות. וכאחד מחשובי חסידי ראדזין, הביא
אותי כמובן לבית הרבי התפא"י זצ"ל. תמיד הייתי נלווה לאבי מורי, ששימש
מספר שנים כאחד מראשי ישיבת "עמק הלכה" בוורשה, כשהיה הולך לבקר את
הרבי. וכך נעשיתי לבן בית בבית רם ונישא זה, והתיידדתי מאד עם בנו יחידו
של הרבי, ר' שלמה'לע, שהייתי כמעט באותו גיל כפי שהוא (בהפרש של שנתיים
יותר צעיר). לכן זכיתי לראותו מקרוב במשך שנים לא מעטות, ולהכיר את דרכו
בחיים של יניק וחכים זה ואת מידותיו התרומיות, ששימש אח ורע לכל תלמיד
ישיבה ועמד לימינו וסעד אותו בכל מילי דמיטב.

מרן האדמו"ר רבנו הגאון הקדוש רבי מרדכי יוסף אלעזר זללה"ה, נפטר בשם
טוב ביום כ"ו שבט תרפ"ט, בהיותו כבן ס"ג, אחרי שנהג בנשיאות כט"ל שנים,
וחלקו לו כבוד אחרון כל גדולי ומאורי יהדות פולין.

אחרי פטירתו הוכתר הרבי הצעיר רבי **שמואל שלמה** זצוק"ל, וכפי שמספרים הכריז עליו האדמו"ר מאמשינוב, מזקן גדולי אדמו"רי פולין, בעת הלוויית אביו כממלא מקומו וממשיך דרכו בקודש. גם האדמו"ר הזקן הגה"ק הרבי מגור זצ"ל, כאשר בא לנחם את האבלים בזמן ה"שבעה", שאל על הרבי הצעיר בזה הלשון: "באיזה חדר יושב האדמו"ר מראדזין?" והחסידים ראו בכך מעין אמירת הכתרה מעם האדמו"ר הישיש.

*

סך הכול חיי האדמו"ר מרן הרב רבי **שמואל שלמה** זצוק"ל הי"ד, היה ג"ל שנה (היה בן שלושים ושלוש כשנהרג על קידוש השם). וכנשיא העדה הקדושה של חסידי ראדזין כיהן בסך הכול י"ג שנים. בכל זאת יש כה הרבה לספר על גדולתו מעשר שנות השלווה כביכול, משעת הסתלקות אביו הגדול בשנת תרפ"ט ועד לשנת פרוץ מלחמת השמד והכיליון הנוראה בסוף שנת תרצ"ט, ועד לשנת תש"ב, שנת הירצחו כשהחיה הנאצית יימח שמה וזכרה, בעזרת הרוצחים הפולנים השתוללו, טבחו ושרפו ולא חמלו. ואם נספר רק מעט מן המעט, נצטרך להקדיש לזאת כל הלילה. אבל פטור בלי כלום אי אפשר, ולכן נספר בזה ולו מקצת משבחו.

בעת שהוכתר למלא את מקום אביו, היה הוא בסך הכול כבן עשרים כאמור, וכבר היה מפורסם כבעל מוח חריף ועילוי עצום, בעל מידות ולב טוב.

כפי שידוע, היה מצבם של בני הישיבות בוורשה לא כמו שמצבכם בתור בני ישיבות בארצנו הקדושה כיום, שלא חסר לכם כלום ב"ה. הנכם יכולים ללמוד תורה מתוך הרחבה, בכל ישיבה יש פנימייה, חדרי לינה מסודרים וחדרי אוכל ומטבחים משוכללים. אכן בימים ההם, שמשה לנו הישיבה רק כמקום לימוד, ואלו אוכל ולינה היינו צריכים לחפש במקומות אחרים מחוץ לכותלי בנין הישיבה. היינו אוכלים "ימים" (טעג') אצל בעלי בתים, וישנים בחנויות בכדי לשמור עליהם מגנבי לילה. על הימים ההם היה רגיל לומר הגאון הקדוש **רבי מאיר שפירא זצ"ל** רבה של לובלין ומחולל ישיבת "חכמי לובלין": "בואו ונחזיק טובה לרמאים, הודות לגנבי וורשה, ישנם מקומות לינה לתלמידי הישיבות הקדושות"... מרבית בני הישיבות היו מבני עניים שמהם תצא תורה, וגם בגד הגון ללבוש לא היה להם. בנו הצעיר של הרבי מראדזין (=רבנו זצ"ל), היה יודע מהרבה מהם, והיה דואג למלבושם. כל כספי הכיס שהיה מקבל מאמו הרבנית ע"ה, היה מוציא להלבשה ולהנעלה של תלמידי ישיבות, חוץ ממה שהיה תומך בחולים ורעבים. זכיתי להיות שליח שלו במסירת סכומי כסף גדולים לנזקקים, שבהם החיה את נפשם, בצעירותו, וגם אחר כך, כאשר היה כבר ידוע ומפורסם כרבם הגדול של חסידי ראדזין.

כ"ק מרן אדמו"ר הגאון הקדוש רבי שמואל שלמה מראדזין זצוק"ל (משמאל), שקוע בשיחה תורנית מעמיקה עם הגאון העילוי מקולביעל רבי אריה לייב לנדא (מימין), מראשי ישיבת חכמי לובלין. התמונה צולמה בפינת אוצר הספרים של "ישיבת חכמי לובלין" בפולין

[=תמונה זו נתקבלה בשעתה מאת הרה"צ אדמו"ר רבי מנדל מאיר מורגנשטרן זצ"ל מסוקולוב-ת"א, לשעבר תלמיד יח"ל, שנטלה באמתחתו במהלך מנוסתו מפולין ושמר עליה במשך כל שנות גלותו בעיר שנחאי שביפן, וכעבור שנים אחרי המלחמה מסרה בידי ידיד נפשו כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל]

על גדולתו בתורה וצדקותו, העידו עליו רבותיו שהיו לומדים אתו תורה. אביו הרבי, היה נוהג להחזיק על יד שולחנו גדולים וצדיקים מפורסמים, סיפק להם את כל פרנסתם, וכל עבודתם הייתה ללמד ולהדריך את בנו יחידו. זכיתי לשמוע מכמה מהם דברי התפעלות, אודות מוחו וכישרונותיו הנדירים, וממידותיו. הזדמן לי גם לשמוע זאת לא פעם מאחד מגאוני התורה בפולין, עילוי עצום, הוא **הרב לייבל'ע לנדוי, רב בעיירה קוליביעל**, בנו של הרב מאיזביצא וגיסו של כ"ק האדמו"ר רבי שמעון שלום מאמשינוב, ששימש אחרי פטירתו של הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין כאחד מראשי ישיבת חכמי לובלין. הוא היה מידידיו הטובים והקרובים ביותר של הרבי הצעיר מראדזין, והיה משתעשע עמו בדברי תורה ופלפולא דאורייתא שעות רבות. בשעת ההפסקה בשיחות ארוכות אלו, כשהיה רואה אותנו, היה אומר שאיננו מסוגל לעקוב אחרי דבי הרבי ולירד לעומק מחשבתו, יותר משעה אחת ולכל היותר שעתיים! ובאמרו זאת, היה תופס את ראשו בשתי ידיו!.

מספר שנים, סירב הרבי זצ"ל לקבל עליו את עול ההנהגה, בטענו שאיננו ראוי לכך. וכאשר לא יכול היה יותר לעמוד כנגד לחצם של גדולי החסידות וה'עולם' הרחב, התמסר לגמרי לעבודה חינוכית. חזר לעיר מגורי אביו בראדזין, באמרו כי "ישיבת כרכים קשה", וייסד את ישיבת "סוד ישרים", שבה ריכז בחורים מצוינים, כמו כן ייסד בהרבה ערים ישיבות קטנות בשם זה, שמטרתן הייתה לשמש כ"מכינה" לישיבה הגדולה בראדזין.

*

גדולתו האמיתית של הרבי, התגלתה כאמור בשלוש שנות חייו האחרונות. קשה לתפוס ולהשיג מדרגותיו וגדלותו מאז. כמלאך המושיע הסתובב בגטאות ובמחנות שנקלע אליהם בדרכי נדודיו, לא חשב בכלל על עצמו ועל משפחתו, אלא אך ורק איך להושיט עזרה וסעד לאחרים. יחד עם זאת, קרא שלא להיכנע לרוצחים ולא לשתף אתם פעולה, אלא למרוד בהם ולהתנגד אליהם בכל הדרכים.

להתנהגותו ולדבריו היה הד עצום בקרב כל היהדות, הם השאירו את רישומם על כל הסביבה, הדברים נשמעו כמו "אגדה חיה".

תחנתו האחרונה של הרבי הייתה בעיירה "וולודאבה", לא הרחק מראדזין.

ברצוני לסיים בסיפור ששמעתי רק הלילה, מהחסיד ר' מרדכי רייכמן שיחי מחיפה, שגם הוא זכה להימצא במחיצתו של רבנו הקדוש עד ליום הירצחו. הוא מספר, שבכניסתו באחד מן הערבים לבית שהרבי התגורר בו, פגש ביהודי מוכר כשהוא יוצא מהבית ומחזיק על ידו מעיל, שהיה מעיל החורף היחידי של הרבי. כאשר נכנס אל הקודש פנימה, הרגיש הרבי במראה פניו את מה שהוא ראה לפני כן, ואמר לו: "מוטל, הנך תמה בוודאי על שראית את מעילי בידי אחר? אולם להווי ידוע לך, שאדם זה בא אלי וידעתי שאין פרוסת לחם בביתו,

**כ"ק מרן אדמו"ר רבי שמואל שלמה זצוק"ל [שני משמאל]
בחוצות העיר לודמיר בדרכו לתפלת שבת קודש בלוויית חסידים**

[צולם בידי צלם נוכרי]

חיפשתי ולא מצאתי שום דבר לתת לו ולהחיות את נפשו. ואז נגשתי לארון הבגדים, ומצאתי את המעיל שלי, הוצאתיו ונתתיו לו שימכרהו ויקנה לחם" ..

עד כאן ממה שסיפר הר"מ רייכמן שי' (ז"ל).

כאשר שמעתי סיפור זה, נזכרתי את מה שמספרים על "היהודי הקדוש" מפשיסחה, שהיה מוסר את כתונתו היחידה כאשר ראה יהודי שאין כתונת לעורו. פעם אחת, ביום ששי מסוים, הרגיש רבו הקדוש "החוזה מלובלין" נ"ע,

כ"ק אדמו"ר שליט"א בשולחן הטהור ביומא דהילולא דכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רש"ש זצוק"ל

ערב ראש חודש סיוון תשס"ח

כי תלמידו הגדול לבוש בכתונת קרועה ולא נקייה. הוא הזמין אותו לחדרו, ניגש לארון הבגדים, הוציא מתוכו כתונת מכובסת ומגוהצת יפה, ומסרה לתלמידו שילבשה לכבוד שבת קודש.

"היהודי" לקח מידי רבו הקדוש את הכתונת, והלך לבית המרחץ לכבוד שבת קודש, כאשר התחיל לפשוט בגדיו, ראה לידו יהודי הפושט כתונתו הקרועה ומלוכלכת מרוב שימוש. "היהודי" חיכה עד ששכנו ירד לטבול, שם ליד בגדיו את הכתונת שנתן לו הרבי, והסתלק... [כפי המסופר, התגלה הדבר לאחר שאחד ממתנגדי "היהודי הקדוש" הבחין באותו יהודי הלבוש בבגדו של רבו, ורץ להלשין בפני "החוזה" על כך שכאלו תלמידו מזלזל ברבו ונותן בגדו לאחרים.. וכאשר בירר "החוזה" מפי תלמידו את השתלשלות הדברים, התנצל התלמיד הגדול בפני רבו, וסיפר גוף העובדה איך היה].

*****

"כזה היה רבנו הקדוש, ואשרי חלקנו שזכינו להסתופף בצל קדשו. זכותו הגדולה וזכות אבותיו הקדושים גדולי עולם, יגנו עלינו ועל כל ישראל אמן!".

[מתוך קובץ "תפארת ראדזין", תשרי תשל"ב]

על חייו ופעולותיו של רבנו ציס"ע זיע"א בעיירה וולודאבה

כפי שסיפר עד ראייה החסיד ר' מרדכי (מוטל) רייכמן (שיחי') ז"ל מחיפה

על חייו ופעולותיו של רבנו ציס"ע זיע"א בעיירה וולודבה, אפשר לכתוב ספר שלם. אנו מביאים פה חלק מהמאורעות שהתרחשו שם בפרק זמן משנת ת"ש ועד תש"ב, כפי שסיפר זאת עד ראייה החסיד ר' מרדכי (מוטל) רייכמן שיחי' מחיפה.

התארגנות לפעולות למען חינוך

בכל גלילות פולין שבהם חיו היהודים במשטר של שעבוד גופני, כספי ורוחני תחת עול הנאצים ימ"ש, לא הייתה קיימת אפשרות לעסוק בצרכי ציבור, אך הרבי מצא זמן ואומץ לארגן לא רק את חיי החסידים שנמצאו סביבו, אלא גם של כל היהודים בוולודבה. בתוך הגטו ייסד תלמוד תורה למען תינוקות של בית רבן וגם לצעירים, לומדי ישיבות, והשגיח מתוך מסירות נפש שהלימודים יתקיימו כסדרם. לא התחשב בתנאי המלחמה האיומים ולא חשש על נפשו, שמסרה לקדשי שמים.

שמירת שבתות וימים טובים

כידוע היה דבר זה כרוך בימים אלה בקשיים גדולים. בכל זאת פעל הרבי רבות בשטח זה, קיים בביתו מניין לתפילה בציבור, בעיקר בשבתות ובחגים. וכך קרה נס גדול בפורים, כאשר הרבי והחסידים קיימו את סעודת פורים בגטו בביתו, ולפתע הופיע איש גסטאפו ואקדח בידו, הרבי לא עצר שמחתו, ולתימהון לב הנוכחים חלף על פני המסובים ויצא כלעומת שבא, מבלי לפגוע באיש.

קיום המצוות

על אף הקושי הרב בתחום זה, שהרי העולם הפוך והאימה שולטת בכל, וכל סדרי החיים משובשים מן היסוד, מכל מקום דאג הרבי לפני חג הפסח לטחינת ואפיית מצה שמורה. את החיטים טחן בעצמו במרתף הבית. את הציצית צבע בדם חילזון לשם מצוות תכלת כמסורת אבותיו הקדושים זי"ע, ומכיוון שלא הייתה אז אפשרות להשיג חוטים לציצית, התירו להשתמש לצורך זה בבד מכריות, במיוחד התמסר הרבי למען קיום מצוות מילה והוא אישית מל הרבה ילדים וביניהם את בן אחותו של ר' מרדכי (שיחי') ז"ל. והמעשה היה כך:

לאחותו של ר' מרדכי (שיחי') ז"ל נולד בן, והמוהל היחידי ר' משה שו"ב, היה חולה באותו זמן. הרבי ציווה על ר' מרדכי ללכת כל יום במשך השבוע מאז לידת התינוק לר' משה, ולברר האם הוא יוכל למול את התינוק.

כאשר הגיע היום השביעי ור' מרדכי הודיע לרבי שהוא לא יוכל למול, הראה לו הרבי כי יש לו בירושה סכין של מוהל מזקנו בעל "אורחות חיים" זיע"א, וביקש

לשאול את היולדת אם היא מסכימה שהוא, הרבי, יהיה המוהל. לאחר שהיולדת הודיעה בשמחה על הסכמתה לזכות זאת, התקיים ברית המילה למחרת בהשתתפות קהל רב, אשר שמע כי הרבי יהיה המוהל. ובאותו יום מל הרבי עוד ילדים שמזמן לא נימולו. מאותו יום ואילך התחיל הרבי למול ילדים, וכן לימד והדריך מספר אברכים כדי שיוכלו גם הם למול את התינוקות שנולדו באותו זמן, כאשר היה מחסור במוהלים.

הרבי, שדאג לצרכי כלל ישראל, לא נח ולא שקט כדי לעזור לכל אחד בפרט, והשפיע שפע ברכות ומרפא לכל הבאים בצילו והיה פועל ישועות.

היה מעשה עם בתו של ר' מרדכי רייכמן (ז"ל), עוד לפני המלחמה, שחלתה בחג הפסח במחלה קשה. הרופא ציווה לקחתה מיד לבית החולים ובאחרון של פסח, בעיצומו של חג, הביאו אותה במונית לבית החולים היהודי בלובלין. בבית חולים סרבו לקבל את החולה, בטענה כי מצבה מסוכן ואין מה לעשות אתה. לא הועילו שום בקשות והפצרות לקבלת החולה, והפנו אותה לבית החולים הנוצרי שהיה מקבל כל סוגי החולים.

במוצאי החג נסע ר' מרדכי מיד אל הרבי לראדזין, וכשהגיע לשם, הוא פגש בבית המדרש את כ"ק מרן האדמו"ר [מוהרא"י] שליט"א [זצ"ל], ולאחר שאמר לו באיזה עניין בא, בקשו שישאל את גיסו הרבי זיע"א אם אפשר להיכנס אליו. בינתיים כתב ר' מרדכי את הפתקה (קוויטל) וכשנכנס לחדרו של הרבי והגיש לו את הפתקה, הניח הרבי את הפתקה בצד. ר' מרדכי נבהל מאוד וחשב כי הרבי התייאש כנראה מחמת המצב הקשה, ולאחר שסיפר לרבי את כל הקורות, לקח הרבי שוב את הפתקה לידו, עיין בו ואמר: "אינני רואה שום רע. היא תחזור אי"ה לאיתנה תוך זמן קצר". וכך הוזה, לאחר ארבעה שבועות היא חזרה הבייתה בריאה ושלימה.

ראוי לציין את עיקר קו המחשבה של רבנו הקדוש בנוגע לפעולות ה"יודנראט". כידוע נדרש ה"יודנראט" למסור לגסטאפו הגרמני רשימות של זקנים, חלשים ובלתי מועסקים לשם העברתם למחנות. הרבי התנגד בכל ישותו לפעולות אלה. הוא דרש מראש ה"יודנראט", קגן, שיתפטר ממשרתו אם אינו מסוגל לעשות דבר מה למען היהודים. מסירות נפש – אמר הרבי – היא כאשר האדם מוסר את עצמו למען הכלל, ולא כאשר הוא מוסר את הכלל למענו!

באותו זמן קרא הרבי להתמרד ולא לציית להוראות ה"יודנראט" (מועצת היהודים). דבר זה עורר את חמתם, ולמרות הכול המשיך הרבי בתנאים אלה לארגן פעולות הצלה למען החיים, וגם גמל גמילות חסד של אמת למתים, כדי להביאם לקבר ישראל. בשנת ת"ש (1940) נודע לרבי שביער סוביבור, קרוב לגבול הרוסי, הביאו יהודים ברכבת, ציוו עליהם לרדת שם וללכת לחופשי, כאשר התחילו היהודים ללכת ירו עליהם הגרמנים והמיתו את כולם ביער. הרבי נרתם

מיד לפעולה ודאג להביא את ההרוגים בעגלות לבית העלמין בוולודבה. האדמה הייתה אז מכוסה בכפור וקשה הייתה אז החפירה, וכחודש ימים ארך עד שסיימו לקבור את כל ההרוגים.

את הכספים לצורך פעולותיו קבל הרבי מחסידים ומכירים שידעו על פעולותיו. בשנת 1941 (תש"א) נסע ר' מרדכי בשליחות הרבי לוורשה והביא אתו גם מכתבים לגיסו הרב הרשל גוראריה (חתן מרן בעל 'תפארת יוסף') ולאדמו"ר מקרימולוב הי"ד (מחותנו). את הרישיון לנסיעה זו וליציאה מהגטו קבל ר' מרדכי מהגרמנים בערמה, בהיותו ממונה על מחסן הסחורות הוא טען שברצונו להביא סחורות מוורשה. הנסיעה הזאת הייתה כרוכה בסכנת נפשות. היא ארכה שלשה ימים הלך ושלושה ימים חזר, ומספר פעמים עצרוהו הגרמנים בדרך. ר' מרדכי שהה בוורשה שבועיים, ובכל יום נאספו כ-100 יהודים בבית ר' הרשל גורארי' הי"ד שדנו והתייעצו מה לעשות, הם שטחו לפני ר' מרדכי, בהיותו שליח הרבי, את בעיותיהם, מסרו לו פתקאות (קוויטלך) ופדיונות שימסור אותם לרבי. וכך חזר ר' מרדכי בתענית אסתר, והביא עמו כמה אלפים זלוטי, ומסר לרבי על המצב בוורשה.

עלייתו למרומים

ר' מרדכי מספר:

בדרך כלל היה הוא נוהג לבוא בשבת בבוקר לתפילה בזמן, כדי שלא להפריע לרבי בשעת מנוחתו, לאחר שהיה ער כל הלילה ולומד כדרכו בראדזין ובבוקר היה נח קצת. כך נהג ר' מרדכי עד כשבועיים לפני חג השבועות.

בשבת שלפני הירצחו של הרבי, הקדים ר' מרדכי לבוא לתפילה. עם בואו, פתח לו הרבי מיד את הדלת, תפס את ידו ברעדה ואמר: "מוטל, בסוביבור הקימו משרפות, שבהם נשרפו 300 היהודים שנעלמו כזכור מוולודבה ונלקחו לבנות את המשרפות, שבהם עוד נשרפו יהודי לובלין". הרבי רתח כולו בדברו, הסתובב אנה ואנה, ואמר: "מוטל, מה עושים, המצב חמור!"

תפילת שחרית התפללו מאוחר מאוד, ובמנחה אמר לו הרבי לר' מרדכי שיבוא אליו מוקדם ביום ראשון.

כאשר הופיע ר' מרדכי ביום ראשון, אמר לו הרבי לאסוף 50 איש, והוא בתוכם, כדי שיצאו ליערות, לא להתחבאות אלא להיאבק עם האויב, לשרוף, להשמיד גשרים, להפוך רכבות וכו', בשביל לחבל בפעולות הגרמנים ובהתארגנותם. ר' מרדכי הסתובב כל אותו היום בגטו ולא הצליח לאסוף מספיק אנשים, כי הם חשבו שבגטו יש עוד מזון ואוכל, ולא ידעו מה צפוי להם ביערות. בשמעו זאת, התרגש הרבי מאוד וצעק: "גיוואלד! אנשים לא מבינים שזוהי הדרך שאנו צריכים

ללכת בה עכשיו!" הרבי לא היה יכול להירגע, וביקש שיכריזו על צום של שלשה ימים החל ממחר יום שני. ביום זה ביקש הרבי לקיים את המניין הקבוע של שבת, ואמר שאין זה יום רגיל אלא יום מעין 'יום הכפורים'.

כשהתארגן המניין, התפלל לפני התיבה החזן (ש"ץ) ר' יודל לודז'ר (ווינדברויס) ומשני צדדי החזן העמיד הרבי את (יבלחט"א) כ"ק מרן האדמו"ר (שליט"א), ואת ר' מרדכי רייכמן (שיחי'), כמו ביום כיפור בתפילת 'כל נדרי'. לאחר התפילה הנרגשת אמרו תהלים, לפי בקשת הרבי. ר' מרדכי קבל רשות מהרבי ללכת לעבודתו.

לאחר מכן הגיעו הנאצים למקום, עקב הלשנה, סובבו את הבית ולקחו את הרבי למעצר. בשובו מהעבודה, הלך ר' מרדכי לכיוון בית הרבי, מבלי שידע מה התרחש בעת העדרו. ואז בא לקראתו כ"ק מרן האדמו"ר (שליט"א), וסיפר לו בבכי שעצרו את הרבי. מיד התחילו בפעולה לשחרור הרבי ממעצרו. ביום ג', יום השני למעצרו, הצליחו לשחד את הסוהר. ר' מרדכי נכנס אל הרבי במקום מעצרו, והרבי ביקש שיביאו לו בגדים, וספר שיוכל להסתפר. לאחר שר' מרדכי מילא את בקשתו של הרבי, אמר לו הרבי: "מוטל, אני לא יודע אם אראה אותך עוד אחרי המלחמה..."

בינתיים נמשכן פעולות ההצלה, ואספו כסף ותכשיטים, כדי לשחרר את הרבי ממעצרו. הרבי נשלח מהמעצר למקום עבודה, כ-8 ק"מ מוולודבה. בשבת בא אחד המלשינים (המוסרים) שקיבל זהב וכסף, והודיע כי שמע במפקדת הגסטאפו ששלחו מונית להביא את הרבי, ובוודאי ישחררו אותו מיד.

ר' מרדכי הלך והתחבא מאחורי העצים קרוב למפקדה, כדי שיוכל לראות מה יהיה. ואמנם הוא ראה שהרבי הובא לשם, הועלה למפקדה ולאחר מכן יצא בליווי ארבע מאנשי הגסטאפו מזויינים, שהובילוהו בכיוון בית הקברות. ר' מרדכי המשיך לעקוב אחרי הנעשה, וראה איך הם דחפו את הרבי והוא התנגד להם. פעם אחת הסתובב הרבי וירק בפניו של אחד מאנשי הגסטאפו.

וכך עלה הרבי על קידוש השם כרבי עקיבא התנא הגדול, זכותו יגן עלינו ועכ"י.

כל מה שהבאנו פה הוא כאמור רק חלק מפעולותיו המרובים של הרבי למען הכלל. הוא פעל ועשה הרבה למען כל פרט ופרט, מפרוץ המלחמה ועד לימיו האחרונים. הוא עודד את כולם באופן אישי, כמסופר על ידי ר' מרדכי (שיחי').

ידוע לנו על עוד אחדים מבין אנשי שלומנו (שיחי') הנמצאים בתוכנו, שהרבי עודד אותם והבטיח להם שיזכו להישאר בחיים וללכת לקראת גואל צדק. בפני אחד התלמידים (שיחי') התבטא הרבי ואמר לו, שהוא יזכה לצעוד על גשר מנייר (א פאפירענגעס בריק) לקראת משיח צדקנו שיבוא במהרה בימינו, אמנו!

לזכר עולם יהיה צדיק

נשמת אדוננו מורנו ורבנו, מאיר נתיבותינו, גדול מרבן שמו, לוחם מלחמות ה', מייסד הישיבות הקדושות "סוד ישרים" בפולין, אשר ניהל את צאן מרעיתו עדת אנ"ש חסידי ראדזין במסירות נפש במשך י"ג שנים (תרפ"ט – תש"ב), מרן

הגאון הקדוש רבי שמואל שלמה זצוקללה"ה הי"ד מראדזין

בנו יחידו וממלא מקומו בקודש של כ"ק רבנו אדמו"ר הגאון הקדוש מרן רבי מרדכי יוסף אלעזר זצוקללה"ה מראדזין בעל מחבר ספר הקדוש "תפארת יוסף"

נספה על קידוש השם ביום חרון אף ה' בעיר "וולודאבה" בפולין, ביום שבת קודש, כ"ט אייר (ערב ראש חודש סיון) שנת תש"ב

ומחברתו בקודש, הרבנית הצדקנית בת קדושים,

מרת שפּרה מירל ע"ה, הי"ד

בת כ"ק הגאון הקדוש אדמו"ר מוהר"ר יוסף קאליש זצוקללה"ה מאמשינוב

נספתה עקה"ש עם ילדי' ויוצ"ח: בנותיהם יוטא הדסה, חוה בלימה, ברכה רחל; ובנם יחידם, מרדכי אלעזר, הי"ד

ארץ ארץ אל תכסי דמם, יזכרם אלוקינו לטובה עם שאר צדיקי עולם, וינקום דם עבדיו השפוך, כי דורש דמים אותם זכר, לא שכח צעקת ענווים, וניקיתי דמם לא ניקיתי, וד' שוכן בציון